

MARKETING

ILMIY, AMALIY VA OMMABOP JURNAL

B MARKETING E INNOVATSIYA D I BIZNES S RAQAMLI MARKETING V D ELEKTRON TIJORAT

№2-SON

2025-YIL, FEVRAL

9710 xalqaro daraja

№240874

ISSN: 3060-4621

OPEN ACCESS

JURNALNING MAQSADI

Tadbirkorlik-biznes faoliyatini tashkil etishning marketing asoslarini, yo'nalishlari, echimlari, vositalarini yaratish va rivojlantirish

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR

TEL: (97) 783-84-64

VEB-SAYT

www.marketingjournal.uz

ELEKTRON POCHTA:

info@marketingjournal.uz

TELEGRAM BOT:

[@marketingjournalbot](https://t.me/tidiumarketingjournal)

TELEGRAM KANAL:

<https://t.me/tidiumarketingjournal>

MUASSIS

“Tadbirkor va ishbilarmon” MCHJ

JURNALNING ILMIYLIGI

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining **2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

INDEKSATSIYA

BOSH MUHARRIR

Xakimov Ziyodulla Axmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Yusupov Muxamadamin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor;

TAHRIR HAY'ATI:

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori;

Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna, i.f.d., prof., TDIU Marketing kafedrasini mudiri;

Soliyev Axmadjon Soliyevich, i.f.d., NaMTI Marketing kafedrasini professori;

Ikramov Murad Akramovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Tursunov Boburjon Ortqimrziyevich, i.f.d., prof., TDIU Iqtisodiy xavfsizlik kafedrasini mudiri, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi;

Zarova Elena Viktorovna, i.f.d., G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti professori, Xalqaro statistika instituti kengashi doimiy a'zosi

Akramov Tohir Abdirahmonovich, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi, i.f.d., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Samadov Asqarjon Mishomovich, i.f.n., TDIU Marketing kafedrasini professori;

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxo'ja qizi, i.f.n., dots., TDIU Kengash kotibi;

Sobirov Azizbek Avazbekovich, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Sadikov Shoxrux Shuxratovich, PhD, dots., TIU Departament boshlig'i;

Musyeva Shoirazimovna, i.f.n., SamSI Marketing kafedrasini professori;

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li, PhD., TDIU Marketing kafedrasini dotsenti;

Djurabayev Otabek Djurabayevich, i.f.d., TDIU Innovatsion menejment kafedrasini dotsenti;

Karimova Shirin Zoxid qizi, PhD, TDIU Axborot texnologiyalari kafedrasini katta o'qituvchisi;

Usmonov Bunyod Aktam o'g'li, PhD, TDIU Moliyaviy tahlil kafedrasini v.b.dotsenti;

Dehqonov Burxon Rustamovich, PhD., TDIU Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish bo'limi bosh mutaxassisi;

Turobova Hulkar Rustamovna, PhD., BuxDU, Yashil iqtisodiyot va agrobiznes kafedrasini dotsenti;

Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbaevich, DSc., Namangan muhandislik-qurilish instituti dotsenti;

Fayzullayev Javlonbek Sultonovich, DSc., TDIU, Yashil iqtisodiyot kafedrasini dotsenti;

Aliyev Yashnarjon Egamberdiyevich, DSc., TDIU, “Iqtisodiy va moliyaviy xavfsizlik” kafedrasini professori

Bobojonov Azizjon Babaxanovich, DSc, TDIU, “Raqamli iqtisodiyot” kafedrasini dotsenti

Allayarov Shamsiddin Amanullayevich, DSc, prof., TDIU, “Savdo ishi” kafedrasini mudiri

Jumaev Olimjon Sadulloevich, DSc, Raqobat siyosati va iste'molchilar huquqlari tadqiqotlari markazi direktori

Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., Alfraganus universiteti “Menejment va marketing” kafedrasini mudiri

Elektron nashr 609 sahifa. E'lon qilishga 2025-yil 28-fevralda ruxsat etildi

HAMKORLARIMIZ:

1. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
2. “O'zto'qimachilik sanoat” uyushmasi

MUNDARIJA

AHOLI O'RTASIDA MOLIYAVIY SAVODXONLIKNI OSHIRISHNING AHAMIYATI	7
Nazarova Ra'no Rustamovna	
INTEGRATING UZBEKISTAN STATE BUDGET STRATEGIES WITH FINANCIAL LITERACY FOR ECONOMIC PROSPERITY	17
Nazarova Rano Rustamovna, Jamolov Bejan Xurshidovich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL LOGISTIKANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	26
Karrieva Yakutjan Karimovna	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINI HUDUDIY STATISTIK GURUHLASH	33
Akbarova Barno Shuxratovna	
KORXONALARDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONI: RAQAMLI MARKETING VOSITALARINI INTEGRATSIYA QILISH VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH USULLARI ..	40
Amonov Mirzohid Tuymuratovich	
JIZZAX VILOYATI FERMER XO'JALIKLARI FAOLIYATINING STATISTIK TADQIQI	47
Ayubjonov Abbas Xosilovich, Ratayev Faxriddin Irismatovich	
UY-JOY KOMMUNAL XO'JALIGINI YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYALARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING ILMIY-NAZARIY JIHATLARI.....	58
Berdiyeva Dilfuza Axatovna, Najmiddinov Sherzod Qiyomiddin o'g'li	
KAMBAG'ALLIK DARAJASINI QISQARTIRISHGA YO'NALTIRILGAN OILAVIY TADBIRKORLIKDA INSON IMKONIYATLARIGA YONDASHUVI	65
Ernazarova Nilufar Nozimjonovna	
IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHIDA SANOAT KORXONALARINING O'RNI VA IQTISODIY FAOLIYATINING STATISTIK TAHLILI	75
Jalolov Ilhomjon Isomiddinovich	
NEYROMARKETINGNING ZAMONAVIY REKLAMA STRATEGIYALARIGA TA'SIRI	86
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna, Matrizayeva Dilaram Yusubayevna	
O'ZBEKISTONDA OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA QISHLOQ HO'JALIK MAHSULOTALARI ISHLAB CHIQRISHNING AHAMIYATI	97
Masharipova Fazilat Axmedovna	
THE IMPORTANCE OF BENCHMARKING IN INCREASING THE COMPETITIVENESS OF MANUFACTURING ENTERPRISES.....	106
Musayeva Shoirazimovna	
KORXONALARNING FAOLIYATIDA DAROMAD VA XARAJAT HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH	111
Muxibova Guli Yarkinovna, Turabekova Ominaxon Ulug'bek qizi	
TRANSPORT TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	119
Sapayev Axmed Durdibaevich	
"UNIVERSITET 4.0" MODEL: RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA UNIVERSITETLARNING RAQAMLI MARKETING YONDASHUVI	127
Xidoyatov Murod Batirovich	
TURIZM INDUSTRIYASINI RIVOJLANTIRISH YONDASHUVLARI.....	139
Yusupova Mexribon Uktamovna	
MINTAQADA TRANSPORT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TADQIQI.....	148
Sapayev Axmed Durdibaevich	
O'ZBEKISTONDA YUK VA YO'LOVCHI TASHISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	154
Anvarova Dilfuza Abdusattor qizi	

BANK XIZMATLARINING TRANSFORMATSIYASI VA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNING ROLI.....	162
Azimova Nasiba Shuxratovna	
KORXONALAR FAOLIYATIDA MEHNAT INTIZOMINING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA’SIRI.....	170
Azizova Sayyora Xamidullayevna	
HUDUDLARNING IJTIMOIIY-IQTISODIY RIVOJLANTIRISH STRATEGIYASIDA MAHALLIY BYUDJETLAR BARQARORLIGINI TA’MINLASH YO’LLARI.....	176
Davlatov Muradbek Saparboyevich	
SIX MAIN STAGES OF THE SUPPLY PROCESS.....	183
Ergashev Jahongir Bakhodirovich	
O’ZBEKISTONDAGI QURILISH MATERIALLARI SANOATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	195
Igamova Shaxinya Zikrilloevna	
XALQARO SAYYOHLIK BOZORIDA IJTIMOIIY TARMOQLARDAN FOYDALANISHNING DOLZARB TENDENSIYALARI.....	202
Kasimova Zilola G’ulomiddinovna	
KORXONA IQTISODIYOTIDA EKOLOGIK BOSHQARUV TIZIMINI JORIY ETISHNING O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	210
Qodirov Abduvoxid Abdumannof o’g’li	
O’ZBEKISTONDA TUROPERATORLAR FAOLIYATIDA MARKETINGNI TAKOMILLASHTIRISH	220
Qutlimurotov Fayzullo Sadulayevich	
INNOVATSION MENEJMENT TAMOYILLARI ASOSIDA KORXONALARNING BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	229
Shadieva Madina Djaloliddin qizi	
THE IMPORTANCE OF OPERATING EXPENSES IN MANAGEMENT COSTS	237
Turdieva Gulaida Omirbayevna, Maulenberganova Khusnida Khursand qizi	
ILM-FAN SOHASIDA BOZOR MUNOSABATLARINI TASHKIL ETISH TIZIMI VA UNI AMALGA OSHIRISH MEXANIZMI.....	247
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
KORPORATIV BOSHQARUVNING KOMPANIYA KAPITAL QIYMATIGA TA’SIRI	255
Urinov Bobur Nasilloevich	
O’ZBEKISTONDA MEHMONXONA XO’JALIGI MILLIY TASNIFLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO’LLARI.....	263
Xamitov Mubin Xabibjonovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALARINING KO’ZI OJIZLARNING INTELLEKTUAL FAOLIYATIDAGI O’RNI	276
Mannopova Manzura Jamil qizi	
HUDUDLARDA ENERGIYA RESURS SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY TAHLILI.....	284
Safarov Akbar Shokirovich	
TO’QIMACHILIK KLASSTERLARIGA SINERGIYANING TA’SIRI VA UNING ELEMENTLARI	291
Tojiyev Sa’dulla Muhitdinovich	
УПРАВЛЕНИЕ ИННОВАЦИЯМИ В СФЕРЕ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ НА РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЕ	302
Абдурахманов Зафар Мамурович	
ПОВЫШЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ	311
Карабаева Гулнора Шарафитдиновна,	

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ЦИРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В КИТАЕ .320	
Медынская Ирина Вильевна	
MODA INDUSTRIYASIDA NEYROMARKETINGDAN FOYDALANISH339	
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna	
KORXONALARNING EKSPORT SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI TAHLIL QILISH346	
Jiyamuradov Rustam Nuriddinovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI YORDAMIDA BIZNES MODELLARINING SHAKLLANISHI351	
Saatova Lolakhon Ergashevna	
MODA INDUSTRIYASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH IMKONIYATLARI359	
Ahmedova Rayhona Jasurbek qizi	
OLIY TA'LIM MUASSALARI BOSHQARUVINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH367	
Berdiyev Temurbek Maxmudullo o'g'li	
MINTAQALARDA KLASSTERLARNING TASHKILIY IQTISODIY MEXANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH376	
Beknazarova Manzura Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON ISHLAB CHIQUVCHI KORXONALARIDA BRENDNI MILLIY AN'ANALARGA MOS RAVISHDA SHAKLLANTIRISH XUSUSIYATLARI383	
Babaxodjayev Giyosiddin Nasirovich	
THE ROLE OF PROGRAMMATIC ADVERTISING IN DATA-DRIVEN MARKETING: OPTIMIZING TARGETED ADVERTISING STRATEGIES IN THE TOURISM SECTOR392	
Sodikov Mirziyo Odiljon ogli	
UMUMIY FOYDALANISHDAGI AVTOMOBIL YO'LLARINI QURISH, QAYTA QURISH ISHLARIGA XALQARO MOLIYA INSTITUTLARI MABLAG'LARINI JALB QILISH400	
Pardayev Fayzulla G'affarovich	
ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УЗБЕКИСТАНА407	
Гафурова Дилшода Рамазановна	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA RAQAMLI MARKETING VOSITALARI: IJTIMOY MEDIA MARKETINGDAN FOYDALANISHNING IJTIMOY-IQTISODIY MEXANIZMLARI414	
Xamidov Obidjon Xafizovich	
Baxtiyorova Nigina Ulug'bek qizi	
KOMPANIYALAR KAPITAL AKTIVLARINI BAHOLASHNING NAZARIY JIHATLARI423	
Bunyod Usmonov Aktam o'g'li	
ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В ФОРМИРОВАНИИ И РАЗВИТИИ КЛАСТЕРОВ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ ОБЗОР427	
Садриддинова Нигора Хусниддиновна	
ИГРЫ И ИГРОВЫЕ ЗАНЯТИЯ ПО ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ433	
Фозилова Фирангиза Комиловна	
BILIMLAR IQTISODIYOTINI SHAKLLANTIRISH SHAROITIDA TA'LIM SOHASINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI440	
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
INVESTITSIYA LOYIHALARINI DAVLAT TOMONIDAN TARTIBGA SOLISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI448	
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich	
O'ZBEKISTONDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI458	
Sodiqova Dilafruz Zohid qizi	

O'ZBEKISTONDA YASHIL MOLİYANI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA STRATEGIK YO'NALISHLARNI ANIQLASH	467
Masharipova Shahlo Adambaevna	
MOBIL ALOQA TARMOQLARINING DUNYO IQTISODIYOTIDA TUTGAN O'RNI	478
Dilafroz Aripova	
TADBIRKORLIK MUHITINI YAXSHILASHNING TASHKILY MOLİYAVIY MEXANIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.	489
Naziraliyev Diyorbek Imomali o'g'li	
SUG'URTA KOMPANIYALAR MOLİYAVIY BARQARORLIGIGA TA'SIR ETUVCHI RISKLAR VA ULARNI BAHOLASH USULLARI	500
Haqberdiyev Bekzod Uktamovich	
AGROKLAster TIZIMIDA QISHLOQ XO'JALIGI TARMOG'INING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH MODELLARI VA ULARNI QO'LLASH STRATEGIYALARI.....	509
Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich	
SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR TAHLILI	517
Raximov Anvar Norimovich	
MOLIYA-KREDIT MEXANIZMLARI ORQALI TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI FAOLIYATINI RAG'BATLANTIRISH: XORIJIY MAMLAKATLARNING ILG'OR TAJRIBALARI.....	527
Ergashev Otamurod Tashtemirovich	
MUHANDISLIK TA'LIM SOHALARI TALABALARIDA TADBIRKORLIK KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH MODEL.	536
Butayev Tuxtasin	
O'ZBEKISTONDA SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI ASOSIY KO'RSATKICHLAR TAHLILI.....	543
Abdusattorov Sarvar Shokirovich	
АНАЛИЗ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ СЕТИ МЕТОДАМИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ.....	552
Алланиязова Айсапа Муратовна	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI.....	564
Yadgarova Nigora Rixsulla qizi	
XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISHNING METODOLOGIK ASOSLARI	572
Ibragimov G'anijon G'ayratovich	
O'ZBEKISTONDA ATMOSFERA IFLOSLANISHINI BAHOLASH VA BARQARORLIQNI TA'MINLASH YO'NALISHLARI.....	584
Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o'g'li	
MOLIYAVIY XAVFLAR TASNIFINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	591
Jabborov Azamat	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR INNOVATSION BANK XIZMATLARIDAN FOYDALANISH TAJRIBALARI.....	596
Baymuratova Madina Tursunboy qizi	
IQTISODIYOTNING TARKIBIY O'ZGARISHLARINI KICHIK BIZNES TARAQQIYOTINI TA'MINLASHDAGI ROLINI BAHOLASH MASALALARI	602
Elov Olimdjon Komilovich	

O'ZBEKISTONDAGI QURILISH MATERIALLARI SANOATINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI

Igamova Shaxinya Zikrilloyevna

Buxoro davlat universiteti,
Iqtisodiyot kafedrası dotsenti, PhD

Annotatsiya

Qurilish materiallari sanoati va milliy sanoat tarmoqlarining innovatsion rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotining strategik ahamiyatga ega sohalaridan biri hisoblanadi. Hozirgi kunda jahon bozorlarida raqobatning kuchayishi va innovatsion mahsulotlarga bo'lgan talabning ortishi milliy sanoat tarmoqlarini intensiv rivojlantirishni talab etmoqda. Qurilish materiallari sanoatida xomashyo va mahsulotlar ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, eksportbop mahsulot hajmini oshirish, narxlar barqarorligini ta'minlash hamda ekologik va energiya tejoyvchi texnologiyalarni joriy etish muhim vazifa sifatida belgilanmoqda.

Kalit so'zlar: samaradorlik, innovatsion rivojlanish, faollashtirish, mexanizmlar, qurilish materiallari, infratuzilma, iqtisodiyot, sanoat, eksportbop mahsulot, ekologik texnologiyalar, jahon bozori raqobati, modernizatsiya.

Аннотация

Строительная индустрия и инновационное развитие национальных промышленных отраслей являются одной из стратегически важных сфер экономики страны. В настоящее время усиление конкуренции на мировых рынках и рост спроса на инновационную продукцию требуют интенсивного развития национальных промышленных отраслей.

Модернизация процессов производства сырья и материалов, увеличение объёмов экспортноориентированной продукции, обеспечение стабильности цен, а также внедрение экологически чистых и энергосберегающих технологий определены в качестве приоритетных задач в строительной индустрии.

Ключевые слова: эффективность, инновационное развитие, активизация, механизмы, строительные материалы, инфраструктура, экономика, промышленность, экспортноориентированная продукция, экологические технологии, конкуренция на мировом рынке, модернизация.

Abstract

The construction materials industry and the innovative development of national industrial sectors are among the strategically important areas of the country's economy. Currently, the intensification of competition in global markets and the growing demand for innovative products require intensive development of national industrial sectors. Modernizing the processes of raw materials and product manufacturing, increasing the volume of export-oriented products, ensuring price stability, and implementing environmentally friendly and energy-saving technologies have been identified as key priorities in the construction materials industry.

Keywords: efficiency, innovative development, activation, mechanisms, building materials, infrastructure, economics, industry, export-oriented products, eco-friendly technologies, global market competition, modernization.

KIRISH

Jahonning rivojlangan mamlakatlarida qurilish sanoatining innovatsion salohiyati iqtisodiy rivojlanishning asosiy manbai va milliy boylikning tarkibiy qismi sifatida qaraladi. Mamlakat iqtisodiyotida innovatsion salohiyatni shakllantirish, uning mexanizmlarini joriy qilish va undan samarali foydalanish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda. Zamonaviy texnologiyalarni iqtisodiyotga jalb qilish hamda qurilish materiallari sanoati korxonalarini modernizatsiya qilish orqali innovatsion rivojlanishga erishish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, aholini sifatli qurilish materiallari bilan ta'minlash, eksportbop mahsulotlarni ishlab chiqarish hajmini oshirish va ichki bozorda narxlarni barqarorlashtirish kabi masalalar qurilish sanoatida asosiy vazifalar sifatida belgilangan.

Mamlakatimizda qurilish materiallari sanoati iqtisodiyotning boshqa tarmoqlari kabi mustaqillik yillarida jadal rivojlandi. Sanoatdagi tarkibiy o'zgarishlar, yangi texnologiyalarni joriy qilish va ishlab chiqarish hajmini oshirish bilan bog'liq jarayonlar bevosita yalpi qo'shilgan qiymat ulushini ko'tarishga xizmat qilmoqda. 2030-yilgacha bo'lgan rivojlanish strategiyasi konsepsiyasiga muvofiq, qurilish materiallari sanoatida zamonaviy standartlarni joriy qilish hamda sohani isloh qilish muhim vazifalardan sanaladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Qurilish materiallari sanoati jahon iqtisodiyotida muhim o'rin tutadi. Xorijiy olimlar bu sohada ilmiy asoslangan nazariyalar va tahlillar orqali uning rivojlanish mexanizmlarini yoritib berishga katta hissa qo'shgan. Quyida xorij olimlari tomonidan ishlab chiqilgan asosiy nazariyalar va ularning qurilish sanoatiga ta'siri tahlil qilinadi.

Xorij olimlaridan Maykl Porterning *"Raqobatbardoshlik nazariyasi"*da qurilish sanoatidagi tarmoq rivojlanishining hal qiluvchi omillardan biri sifatida raqobat muhitiga e'tibor qaratiladi. Porterning *"Raqobat ustunligi"* nazariyasiga ko'ra, qurilish sanoatidagi kompaniyalar raqobatbardoshligini oshirish uchun sifatli mahsulot ishlab chiqarishga hamda xaridorlar talablarini qondirishga yo'naltirilgan innovatsiyalarni joriy etishlari lozim. Shuningdek, qurilish materiallari ishlab chiqarishda ichki bozor raqobati tashqi bozorlarga chiqishda omad kaliti bo'lishi mumkinligi ta'kidlanadi.

Porter nazariyasi O'zbekiston qurilish sanoatiga ham tatbiq etilishi mumkin. Xususan, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning raqobatbardoshligini oshirish uchun ularga moliyaviy qo'llab-quvvatlash va texnologik modernizatsiya zarurligi ta'kidlanadi¹.

Pol Krugman – *"Xalqaro savdo va aglomeratsiya nazariyasi"*da qurilish sanoatidagi global savdoni rivojlantirish uchun quyidagi omillarga e'tibor qaratadi:

“Qurilish sanoatidagi ishlab chiqarishni aglomeratsiya markazlariga (infratuzilma rivojlangan hududlarga) yaqinlashtirish mahsulot tannarxini kamaytiradi.”

¹ Porter, M. "Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance," 1985.

Xalqaro bozorlarda samarali raqobat qilish uchun logistika, transport va energiya tejamkor texnologiyalarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.¹ O'zbekistonda qurilish sanoatini aglomeratsiya markazlarida joylashtirish eksport salohiyatini oshirish va tannarxni pasaytirishda muhim ahamiyatga ega bo'lishi mumkin.

Jon Elkingtonning *"Uch eselik samaradorlik"* nazariyasi qurilish sanoatida barqaror rivojlanishga qaratilgan bo'lib, iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy omillarning o'zaro uyg'unligini ta'minlashni nazarda tutadi. Iqtisodiy samaradorlik, xususan, qurilish materiallari sanoatida innovatsiyani rivojlantirish va tannarxni pasaytirish orqali iqtisodiy o'sishga turtki beradi.

Ekologik barqarorlik masalasida qurilish materiallari ishlab chiqarish jarayonining atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish, xususan, uglerod chiqindilarini pasaytirish muhim vazifa sifatida qayd etiladi.

Ijtimoiy omil esa qurilish sanoatida ish o'rinlari yaratish va aholi uchun qulay hayot sharoitlarini ta'minlashni asosiy ustuvorliklardan biri sifatida belgilaydi. Tahlillarga ko'ra, Elkington nazariyasini O'zbekistonda qurilish sanoatiga zamonaviy ekologik standartlar va barqaror rivojlanish tamoyillarini joriy etishda qo'llash mumkin².

Vernon Ranseyk (Vernon Renshaw) – *"Infratuzilmani rivojlantirish nazariyasi"*da qurilish materiallari sanoatini infratuzilmani rivojlantirishning asosiy tarmog'i ekanligini ta'kidlaydi. Mustahkam qurilish sanoati jamiyatning umumiy infratuzilmasini rivojlantirish uchun muhim omil hisoblanadi³.

Jahon iqtisodiyotida qurilish sanoatining barqaror bo'lishi logistika va muhandislik yechimlarining sifatiga bog'liq. O'zbekistonda infratuzilmani rivojlantirish uchun qurilish materiallari sanoati strategik ahamiyatga ega bo'lib, bu nazariya mamlakatdagi yangi loyihalarni amalga oshirishda muhim ko'makchi bo'lishi mumkin.

Kennet Galbrayt – *"Texnologik taraqqiyot nazariyasi"*da qurilish sanoatidagi rivojlanishni innovatsion texnologiyalarni joriy etish bilan bog'laydi. Ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va zamonaviy uskunalardan foydalanish sanoat samaradorligini oshiradi. Energiya tejamkor qurilish materiallari ishlab chiqarish nafaqat mahsulot tannarxini pasaytiradi, balki ekologik zararni ham kamaytiradi. O'zbekistonda yangi texnologiyalarni joriy qilish sanoatda mahsulot hajmi va sifatini oshirish bilan birga ekologik standartlarga muvofiqlikni ta'minlash imkonini beradi⁴.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda O'zbekiston qurilish materiallari sanoatining rivojlanishi va uning iqtisodiyotga ta'siri o'rganildi. Tadqiqot jarayonida turli usullardan foydalanildi, Ish davomida sistemali yondashuv qo'llanildi. Bu usul bizga qurilish materiallari sanoatini alohida emas, balki butun iqtisodiyot bilan bog'liq tarzda ko'rib chiqishga

¹ Krugman, P. "Geography and Trade," 1991.

² Elkington, J. "Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business," 1997.

³ Renshaw, V. "Infrastructure Development in Global Economy," 2010.

⁴ Galbraith, K. "The New Industrial State," 1967.

yordam berdi. Chunki sanoat o'z-o'zidan rivojlanmaydi – u moliyaviy sarmoyalar, texnologik innovatsiyalar va davlat siyosati kabi omillarga bog'liq. Shu sababli, biz ushbu omillarni bir-biri bilan qanday bog'liqligini tahlil qilishga harakat qildik. Bundan tashqari, kompleks tahlil usulidan ham foydalanildi. Qurilish materiallari sanoatining rivojlanishiga turli jihatlar ta'sir qiladi: xomashyo zaxiralari, texnologik taraqqiyot, eksport imkoniyatlari va ichki talab. Shu sababli, tadqiqot davomida bu jihatlar birgalikda qanday ishlashini tushunishga e'tibor qaratildi.

Ishonchli natijalarga erishish uchun turli manbalardan foydalanildi. Eng muhim ma'lumotlar O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi tomonidan e'lon qilingan hisobotlardan olindi. Bundan tashqari, xalqaro tashkilotlar – Birlashgan Millatlar Tashkiloti (UNIDO) va Jahon Banki tomonidan e'lon qilingan hisobotlar ham tahlil qilindi. Shuningdek, mavzu bo'yicha ilmiy maqolalar va iqtisodiy tadqiqotlar ham o'rganildi.

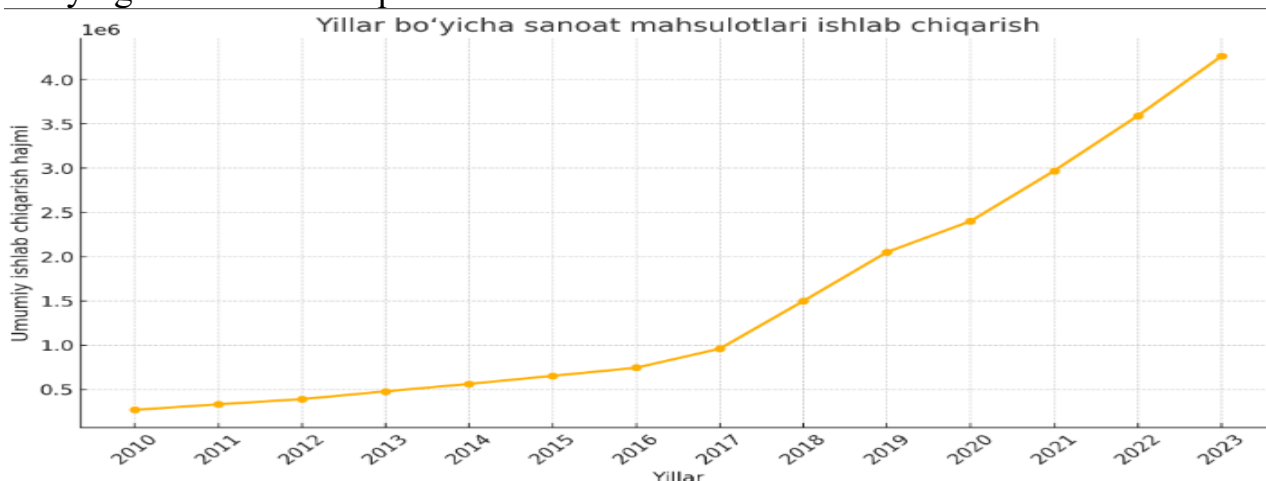
Tadqiqot davomida quyidagi usullardan foydalanildi:

- Statistik tahlil.
- Taqqoslash usuli
- Tendensiyalar tahlili

TAHLIL VA NATIJALAR

Mamlakatimiz iqtisodiy-ijtimoiy muhitini zamon bilan hamohang rivojlantirish va yashash sharoitlarini yaxshilash jarayoni bevosita sanoat hamda qurilish materiallari sanoatining yuqori texnologiyali rivojlanishi bilan bog'liq. Ushbu jarayon hududlarni qulay yashash va muvaffaqiyatli biznes yuritish tizimiga aylantirish imkonini beradi. Shu sababli, sanoat va qurilish materiallari ishlab chiqarishining innovatsion rivojlanishi milliy va mintaqaviy darajada strategik ahamiyat kasb etadi.

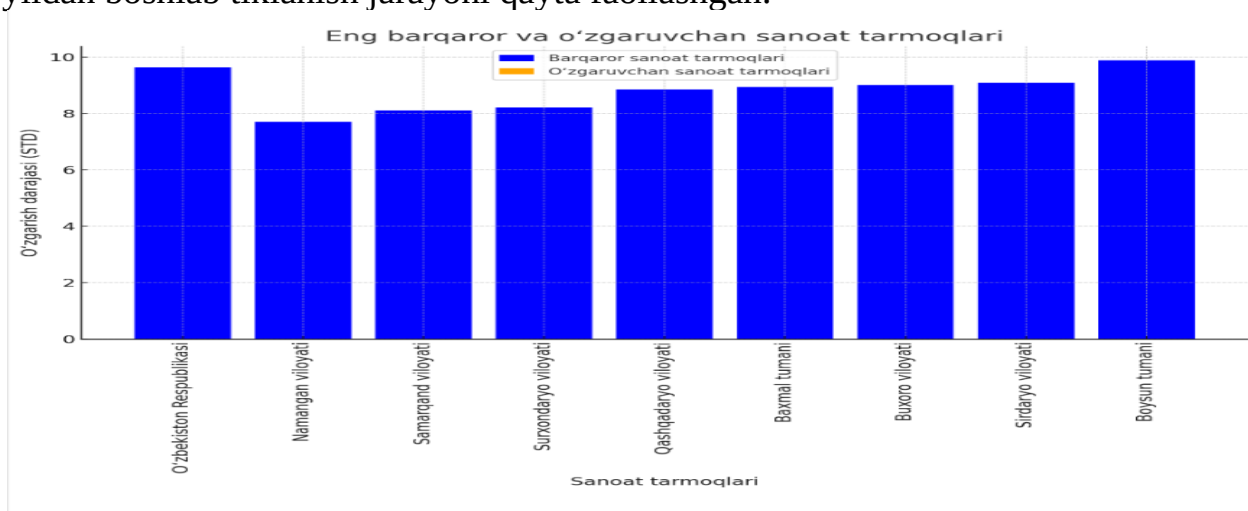
O'zbekistondagi sanoat tarmoqlari Prezidentimiz Sh. Mirziyoyev tashabbuslari bilan so'nggi yillarda jadal rivojlanmoqda. Buning isboti sifatida, statistik ma'lumotlar tahlili sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining yillar davomida sezilarli o'sayotganini ko'rsatmoqda.

1-rasm. O'zbekistonning yillar bo'yicha sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish tendensiyalari.¹

¹ Muallif ishlanmasi

O‘zbekistonda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi yil sayin ortib bormoqda. Yuqoridagi 1-jadvaldan ko‘rinib turibdiki, sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi yillar davomida izchil o‘shib borgan. 2015–2019-yillar oralig‘ida keskin o‘shish kuzatilgani sanoat tarmog‘idagi modernizatsiya va davlat qo‘llab-quvvatlash omillari bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. 2020-yilda esa Covid-19 pandemiyasining iqtisodiyotga ta‘siri tufayli ma‘lum darajada pasayish kuzatilgan bo‘lsa-da, 2021-yildan boshlab tiklanish jarayoni qayta faollashgan.

2-rasm. O‘zbekistondagi eng barqaror va o‘zgaruvchan sanoat tarmoqlari.¹

O‘zbekistonda so‘nggi yillardagi iqtisodiy ko‘rsatkichlar shuni ko‘rsatadiki, 2023–2024-yillarda sanoat ishlab chiqarish hajmi yana barqaror o‘shish sur‘atlarini qayta tikladi. 2-jadvalda sanoat mahsulotlari ishlab chiqarish hajmining yillar davomida o‘shib borishi ko‘rsatilgan. 2015–2019-yillar oralig‘ida ishlab chiqarish hajmining keskin oshgani kuzatiladi, bu sanoat tarmog‘idagi modernizatsiya va davlat qo‘llab-quvvatlashi bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. 2020-yilda qisqa muddatli pasayish kuzatilgan bo‘lsa-da, keyinchalik tiklanish jarayoni boshlangan. Tahlil natijalariga ko‘ra, ayrim sanoat tarmoqlari boshqalariga nisbatan tezroq o‘shish sur‘atlarini namoyish etgan bo‘lsa, ba‘zilarida pasayish kuzatilgan.

Tahlil natijalariga ko‘ra, ayrim sanoat tarmoqlari uzoq muddat davomida nisbatan barqaror ishlab chiqarish hajmiga ega bo‘lib qolgan, ba‘zilar esa katta o‘zgarishlarga duch kelgan (2-jadval). So‘nggi yillarda O‘zbekistonda eng yuqori o‘shish sur‘atiga ega sanoat tarmoqlariga texnologiya va elektrotexnika sanoati, farmatsevtika sanoati, avtomobil ishlab chiqarish hamda oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish kiradi (bu xulosa rasmiy statistika ma‘lumotlariga asoslanadi). Eng ko‘p pasayish esa tog‘-kon sanoati, metallurgiya hamda an‘anaviy energiya ishlab chiqarish sohalarida kuzatilgan bo‘lib, bu o‘zgarishlar iqtisodiy omillar, texnologik innovatsiyalar va global talab o‘zgarishlari bilan bevosita bog‘liq.

¹ Muallif ishlanmasi

Hududlar kesimida eng yuqori o'sish Boysun tumanida kuzatilgan bo'lsa, eng past o'sish Namangan viloyatida qayd etilgan. Barqaror sanoat tarmoqlari o'zining doimiy ishlab chiqarish hajmi va kam tebranishlarga ega bo'lishi bilan ajralib turadi. Iste'mol bozorida doimiy talab tufayli ular iqtisodiy beqarorlik sharoitida ham ishlab chiqarishni davom ettirish imkoniga ega. O'zgaruvchan sanoat tarmoqlari esa bozor sharoitlariga bog'liq ravishda katta o'zgarishlarga duch keladi. Bunda global iqtisodiy vaziyat, texnologik rivojlanish va siyosiy omillar muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu tarmoqlar barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun qo'shimcha investitsiyalar va yangi texnologiyalarni joriy etishni talab etadi.

Qurilish materiallari sanoati innovatsion rivojlanishining samaradorligi bevosita davlat dasturlari, strategik yondashuvlar va sohani tartibga soluvchi huquqiy-me'yoriy asoslarning to'g'ri shakllantirilishiga bog'liq. Yuqorida keltirilgan tavsiyalarni amalga oshirish orqali qurilish sanoati tarmoqlarida innovatsion boshqaruvni yanada samarali yo'lga qo'yish va ushbu jarayonning iqtisodiy samaradorligini oshirishga erishish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Qurilish materiallari sanoatida innovatsion salohiyatni shakllantirish va rivojlantirish korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish, mahsulot sifati va iqtisodiy samaradorlikni yaxshilashda muhim omil hisoblanadi. Shu munosabat bilan quyidagi tavsiyalar taklif etiladi:

Innovatsion texnologiyalarni joriy etish Qurilish sanoatida ilg'or texnologiyalardan foydalanish va ularni amaliy tatbiq etish bo'yicha aniq loyihalarni ishlab chiqish zarur. Bu iqtisodiy samaradorlikni oshirish hamda bozordagi raqobatbardoshlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Innovatsion jarayonlarni tizimli tashkil etish Zamonaviy qurilish materiallarini ishlab chiqarish va amaliy joriy etish jarayonlari uchun aniq ketma-ketlikdagi tashkiliy sxema ishlab chiqish, samaradorlikni baholash va resurslarga bo'lgan ehtiyojni aniqlash talab etiladi.

Loyihalarni strategik rejalashtirish Qurilish sanoatining innovatsion salohiyatini yanada rivojlantirish maqsadida aniq strategiyalar va resurslardan samarali foydalanish yo'nalishlarini ishlab chiqish lozim.

Innovatsion salohiyatni boshqarish mexanizmi Korxonalar va davlat boshqaruvi o'rtasida uyg'unlikni ta'minlaydigan mexanizmlarni takomillashtirish, huquqiy-me'yoriy asoslarni mustahkamlash va yangi moliyalashtirish imkoniyatlarini yaratish zarur.

Ushbu chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali qurilish materiallari sanoatining innovatsion salohiyatini rivojlantirish, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va milliy sanoatni yangi bosqichga olib chiqish mumkin.

Maqolada aniqlandiki, mintaqaning qurilish materiallarini ishlab chiqarish sanoati ko'plab parametrlar (mahsulot ishlab chiqarish hajmlari, uning sifati, xomashyo salohiyatidan foydalanish darajasi, energiya sig'imi, mahsulot narxi va tarmoq korxonalarining joylashuvi) bo'yicha hozirgi davr talablariga to'liq javob bera olmaydi.

Bundan tashqari, tadqiq etilgan tarmoq mahalliy o'ziga xosliklarga egaligi ham aniqlandi. Bunga quyidagilar kiradi: Mahsulotni iste'mol qilish maskanlaridan (jumladan, sanoat qurilishining yirik tugunlaridan) korxonalarning olis masofada joylashgani natijasida yuzaga keladigan ichki logistika murakkabligi; Mahsulotni eksport qilish uchun keng transport koridorlarining yetarlicha rivojlanmaganligi.

Ushbu omillar qurilish materiallari sanoatini kompleks ravishda takomillashtirish va innovatsion salohiyatni to'laqonli ro'yobga chiqarish borasida qo'shimcha chora-tadbirlarni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. Toshkent: "O'zbekiston" NMIU, 2020. — B. 23. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (sanoatni rivojlantirish bo'yicha) — <https://www.unido.org/sites/default>
2. Игамова Ш. З. Перспективы дальнейшего развития промышленности строительных материалов // *Агроиқтисодиёт илмий-амалий агроиқтисодий журнал*, 2021 йил.
3. Зайнутдинов Ш. Н., Нурибетов Р. И. Ресурсная база и потенциал производства Узбекистана: использование и эффективность (региональный аспект) // *Бюллетень науки и практики. Электрон. журн.* 2017. № 10 (23). С. 207-212. Режим доступа: <http://www.bulletennauki.com/zaynutdinov> (дата обращения 15.10.2017).
4. Строительство в Узбекистане. Статистический сборник. / Государственный комитет Республики Узбекистан по статистике. Ташкент, 2022.
5. Фатхутдинов, Р. Ф. Инновационный менеджмент. — М., 2016.
6. Игамова, Ш. З. (2024). Методические рекомендации по формированию организационно-экономического механизма обеспечения эффективности инновационного развития предприятий строительных материалов. *Gospodarka i Innowacje*, 43, 335-340.
7. Игамова, Ш. З. (2023). Особенности Бухарской области с позиций инновационного развития экономики. *Gospodarka i Innowacje*, 42, 170-174.
8. Ibragimovich, N. R., & Zikrillayevna, I. S. (2022). Process Analysis Of Establishment With Equipment. *International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research* ISSN: 2277-3630, Impact factor: 8.036, 11, 117-123.
9. Nurimbetov, R. I., Davletov, I. K., & Khasanov, T. A. (2018). Improvement of the housing construction management system in Uzbekistan. *Theoretical & Applied Science*, 65(09), 70-74.
10. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi [Elektron manba]. <http://www.stat.uz>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, fevral, 2-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. ГОСТ 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**